प्रस्तावना

सांगोला शहराचा स्थानिक इतिहास लिहिण्याची प्रेरणा व मार्गदर्शन कै. ग.ह.खरे व मा.प्राचार्य होळकर यांनी केले. त्यांचा मी ऋणी आहे.

सांगोला नगरपालिकेचे संपूर्ण रेकॉर्ड पहाण्यास प्रशासक श्री भाटेसाहेब व मुख्याधिकारी मा.श्री.राज्योपाध्ये यानी परवानगी दिली.सध्याचे नगराध्यक्ष त्याचे सहकारी व कर्मचारी वर्गाने वेळोवेळी सहकार्य केले. नगरपालिकेचे १८५६ ते १९३० पर्यन्तचे रेकॉर्ड मोडीत होते त्याचे बाळबोध लिपीत रुपांतर श्री.दादोबा कुलकर्णी यानी करुन दिले. नगरपालिकेचे माजी नगराध्यक्ष,पदाधिकारी व सेवक वर्ग यांनी नगरपालिकेच्या प्रशासनाविषयी व विकासात्मक कार्याविषयी माहिती दिली या सर्वांचे मी आभार मानतो.

सांगोला येथील राजकीय सामाजिक चळवळीच्या माहितीसाठी स्वातंत्र्य सैनिकांनी, समाज सेवकांनी व विद्यमान आमदार इत्यादींनी मोलाचे सहकार्य केले या सर्वांचा मी आभारी आहे.

मुंबई येथील शासकीय पुरातत्व विभागाच्या पदाधिकाऱ्यांनी व त्यांच्या सेवकांनी सांगोल्याबाबतची राजकीय सामाजिक चळवळीबाबतचे रेकॉर्ड दिले. पुणे येथील भारत इतिहास संशोधक मंडळाच्या पदाधिकाऱ्यांनी व सेवकांनी सांगोल्याविषयीची प्रकाशित व अप्रकाशित साधने उपलब्ध करुन दिली. गोखले इन्स्टिट्यूट ऑफ पॅलिटिक्स अँण्ड सोशल सायन्सेसच्या ग्रंथपालनी सुरुवातीपासूनचे गॅझिटियरस्,सेन्सस् व इतर माहिती दिली.पुण्याच्या शासकीय पुरातत्व विभागाच्या संचालकांनी सांगोल्यातील पेशवेकालीन महसुल विषयीची माहिती मराठीमध्ये उपलब्ध करुन दिली. डॉ.के.एन.चिटणीस,डॉ.अ.रा. कुलकर्णी व डॉ.शोभना ताई गोखले यांनी मार्गदर्शन व सहकार्य केले. सांगोल्यातील राजकीय व सामाजिक चळवळीविषयीची माहिती दैनिक केसरी व सोलापूर समाचार,यांच्या संपादकांनी सर्व अंक पहाण्यास दिले. या सर्वांचे

मी मन:पूर्वक आभार मानतो.

माझ्या प्रबंधास माझे गुरुवर्य व मार्गदर्शक डॉ. व्ही.एस.कदम यांनी तर अगदी प्राथमिक ज्ञानापासून मला मार्गदर्शन केले व हा प्रबंध पूर्णत्वास आणला. यासाठी त्यांनी आपला अमूल्य वेळ सतत दिला. इतिहास विभागप्रमुख डॉ.बी.आर.कांबळे यांनी अडचणीच्या काळात मोलाचे सहकार्य व मार्गदर्शन केले. माझे मित्र डॉ.कृष्णा इंगोले यांनी हा प्रबंध पूर्ण करण्यास सतत मदत केली या सर्वांचा मी अत्यंत ऋणी आहे.

हा प्रबंध पूर्ण करण्यासाठी मा.प्राचार्य य.ना.कदम,प्राचार्य एन.एम. मगरे, प्राध्यापक बंधूनी व पत्नी सौ.सुधामती या सर्वांनी प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सहकार्य केले या सर्वांचा मी आभारी आहे.

प्रा.बी.के. लोन्ढे.

अनुक्रमणिका

		पृष्ट क्रमांक.
प्रकरण १.	प्रास्ताविक – विषयाचे महत्त्व भौगोलिक परिस्थिती, ऐतिहासिक परिस्थिती.	१
प्रकरण २.	सांगोला नगरपालिका प्रशासन.	२७
प्रकरण ३.	सांगोला नगरपालिकेची आर्थिक परिस्थिती.	५१
प्रकरण ४.	सांगोला नगरपालिका–लोकोपयोगी कार्य	९०
प्रकरण ५.	सांगोल्यातील सामाजिक आणि राजकीय चळवळी.	१२३
प्रकरण ६.	उपसंहार	१३९
	परिशिष्टे	१४६
	संदर्भ ग्रंथ	१६३

सांगोला नगरपालिका सरहद्दीचा नकाशा